

Etholiadau cyngor cymuned
yng Nghymru

Canllawiau i ymgeiswyr

Rhan 2a o 6 – Sefyll fel
ymgeisydd annibynnol

Medi 2018 (diweddarwyd Ionawr 2019)

Mae'r ddogfen hon yn berthnasol i etholiadau cynghorau plwyf a chynghorau cymuned yn unig. Nid yw'n berthnasol i etholiadau cynghorau dosbarth, bwrdeistref, sir, bwrdeistref sirol a chynghorau unedol. Mae modd cael gafael ar ein canllawiau a'n hadnoddau ar gyfer pob etholiad arall yn y DU drwy ein gwefan yn: <http://www.electoralcommission.org.uk/cymru/guidance/resources-for-those-we-regulate/candidates-and-agents>.

Cynnwys

| | |
|---|-----------|
| Llenwi eich papurau enwebu | 3 |
| Y ffurflen enwebu..... | 4 |
| Eich cydsyniad i'r enwebu..... | 5 |
| Beth sy'n digwydd ar ôl i'r enwebiadau gau?..... | 8 |
| Cael eich enwebu'n ddilys mewn mwy nag un ward | 8 |
| Ai etholiad a ymleddir ynteu etholiad diwrthwynebiad?..... | 9 |
| Penodi eich asiantiaid pleidleisiau post, asiantiaid gorsafoddd pleidleisio ac asiantiaid y cyfrif | 10 |
| Gwybodaeth atodol | 13 |
| Enw(au) a ddefnyddir yn gyffredin..... | 13 |
| Llofnodion y cynigydd a'r eilydd..... | 14 |
| Marwolaeth ymgeisydd..... | 16 |

Gwybodaeth hanfodol

Yn yr adran hon o'r ddogfen ceir ein canllawiau ar gyfer sefyll fel ymgeisydd annibynnol mewn etholiad cyngor plwyf yn Lloegr neu mewn etholiad cyngor cymuned yng Nghymru.

Mae gwybodaeth atodol, nad yw efallai ond yn berthnasol i rai ymgeiswyr, wedi'i chynnwys yng nghefn y ddogfen hon. Mae'r canllawiau atodol hyn i'w gweld hefyd drwy glicio ar y dolenni yn y ddogfen hon neu drwy glicio ar bennawd y bennod ar y dudalen gynnwys.

Yn y ddogfen hon, byddwn yn defnyddio 'chi' i gyfeirio at yr ymgeisydd. Byddwn yn defnyddio 'rhaid' i gyfeirio at ofyniad penodol. Rydym yn defnyddio 'dylai' ar gyfer eitemau yr ystyriwn i fod yn arfer da, ond nad ydynt yn ofynion cyfreithiol na rheoleiddiol.

Mae'r dyddiadau cau yn y ddogfen hon yn rhai generig. Rydym wedi cyhoeddi [amserlen etholiad generig ar ein gwefan](#). Ar gyfer unrhyw isetholiad, byddwch yn gallu cael copi o'r amserlen benodol ar gyfer yr etholiad hwnnw gan y Swyddog Canlyniadau.

Rydym yma i helpu felly cysylltwch â'ch tîm Comisiwn Lleol os oes gennych gwestiwn. Mae'r manylion cysylltu i'w gweld yn ein [Dogfen trosolwg](#).

Mae deddfwriaeth diogelu data yn berthnasol i'r gwaith o brosesu'r holl ddata personol.

Cysylltwch â [Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth](#) i gael rhagor o wybodaeth am sut mae'r Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data yn effeithio arnoch chi.

Nid yw'r ddogfen yma'n berthnasol i etholiadau llywodraeth leol yn Lloegr.

Gallwch weld canllawiau i'r etholiadau yna drwy ein gwefan.

Llenwi eich papurau enwebu

1.1 Er mwyn cael eich enwebu'n ymgeisydd mewn etholiad ar gyfer cyngor cymuned yng Nghymru, bydd angen ichi gyflwyno set gyflawn o bapurau enwebu i'r man a bennir gan Swyddog Canlyniadau erbyn 4pm ar y 19^{fed} diwrnod gwaith cyn y bleidlais. Y gyfraith sy'n pennu'r amser cau hwn ac nid oes modd ei newid am unrhyw reswm. Bydd yr hysbysiad ynglŷn â'r etholiad a gyhoeddir gan y Swyddog Canlyniadau lleol yn pennu dyddiad dechrau'r cyfnod pan gewch gyflwyno papurau enwebu, a bydd hefyd yn pennu pa bryd ac ymhle y bydd angen eu cyflwyno.

1.2 Rhaid ichi gyflwyno dau bapur enwebu er mwyn i'ch enwebiad fod yn ddilys:

- y ffurflen enwebu
- eich cydsyniad i'r enwebu

1.3 Mae'r papurau enwebu ar gael gan y swyddfa etholiadau leol. Mae'r manylion cysylltu ar ein gwefan, Fy Mhleidlais i www.fymhleidlaisi.co.uk. Neu, mae'r Comisiwn wedi cyhoeddi set o [bapurau enwebu](#) y gallech eu defnyddio.

1.4 Os na allwch chi neu rywun y medrwch ymddiried ynddo, lenwi'r ffurflen enwebu, gall y Swyddog Canlyniadau helpu drwy baratoi'r ffurflen ichi ei llofnodi.

1.5 Efallai y bydd y Swyddog Canlyniadau yn gallu cynnig gwirio'ch papurau enwebu'n answyddogol ar ôl ichi eu llenwi ond cyn ichi eu cyflwyno. Dylech ofyn i'r Swyddog Canlyniadau os ydynt yn bwriadu cynnig gwneud gwiriadau anffurfiol.

1.6 Sylwch ei bod yn rhaid i unrhyw wybodaeth a rowch chi ar eich papurau enwebu fod yn wir hyd eithaf eich gwybodaeth. Mae'n drosedd rhoi datganiad anwir ar eich papurau enwebu. Os rhowch chi ddatganiad anwir, fe allai hynny olygu eich bod wedi'ch ethol yn annilys, ac fe allai hefyd arwain at ddirwy amhenodol a / neu gyfnod o garchar.

4

Y ffurflen enwebu

1.7 Rhaid llenwi [ffurflen enwebu](#) yn Saesneg, neu, yng Nghymru, yn Gymraeg neu yn Saesneg. Rhaid i'r ffurflen gynnwys;

- **Eich enw llawn.** Mae hyn yn golygu eich cyfenw a'ch enwau eraill yn llawn. Os defnyddiwch chi lythrennau cyntaf eich enw'n unig, fe allai hynny olygu bod eich papur enwebu'n cael ei wrthod. Peidiwch ychwaith â defnyddio rhagddodiaid megis Mr, Mrs, Dr neu Cyng fel rhan o'ch enw. Mae'r un peth yn wir am ôl-ddodiaid. Serch hynny, os oes gennych chi deitl, fe gewch ddefnyddio hwn yn rhan o'ch enw llawn. Er enghraifft, os eich enw go iawn yw Joseph Smith ond eich teitl etifeddol yw Joseph Avon, cewch ddefnyddio'r enw Joseph Avon yn enw llawn.
- Eich cyfeiriad cartref llawn. Rhaid ichi:
 - roi eich cyfeiriad cartref llawn
 - rhaid iddo beidio â chynnwys talfyriadau
 - rhaid mai'r cyfeiriad hwnnw yw eich cyfeiriad cartref presennol
 - rhaid iddo beidio â bod yn gyfeiriad busnes (heblaw eich bod chi'n cadw busnes gartref)

Heblaw eich bod yn dibynnu ar fod wedi'ch cofrestru'n etholwr ar gyfer ardal y plwyf/gymuned er mwyn bod yn gymwys nid oes angen i'ch cyfeiriad cartref fod yn ardal y plwyf/y gymuned lle rydych chi am sefyll. Os ydych chi'n dibynnu ar y ffaith eich bod wedi byw yn yr ardal (neu o fewn 3 milltir iddi) drwy'r 12 mis diwethaf er mwyn bod yn gymwys, yna, rhaid i'ch cyfeiriad cartref fod yn ardal y plwyf/cymuned (neu o fewn 3 milltir iddi).

- **Llofnodion 2 etholwr cofrestredig** (a elwir yn gynigydd ac yn eilydd) o ardal y plwyf/y gymuned, neu o ward y plwyf/y gymuned os rhannwyd y plwyf/y gymuned yn wardiau. Rhaid i'ch cynigydd a'ch eilydd fod ar y gofrestr

Gall y Swyddog Canlyniadau benderfynu bod eich papur enwebu'n annilys os nad yw manylion eich enwebiad fel sy'n ofynnol yn gyfreithiol. Gall y Swyddog Canlyniadau hefyd wrtho eich enwebiad os ydynt yn penderfynu ei fod yn amlwg yn ffug, er enghraifft, os oes enw neu gyfeiriad sy'n amlwg yn ddychmygol wedi eu rhoi.

Dylech ysgrifennu eich enw, eich cyfeiriad ac unrhyw ddisgrifiad ar y ffurflen enwebu **cyn** ichi ofyn i lofnodwyr lofnodi'r ffurflen.

I gael gwybod sut mae cael gafael ar y gofrestr etholiadol, gweler:

- [Rhan 4: Yr Ymgyrch](#)

Mae deddfwriaeth diogelu data yn berthnasol i'r gwaith o brosesu'r holl ddata personol.

Cysylltwch â [Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth](#) i gael rhagor o wybodaeth am sut mae'r Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data yn effeithio arnoch chi.

etholiadol llywodraeth leol sydd mewn grym ar y 25^{ain} diwrnod gwiath cyn y bleidlías. I gael gwybod rhagor am gynigwyr ac eilyddion, gweler paragraff **1.47**.

1.8 Cewch ddewis defnyddio'r canlynol:

- **Enw a ddefnyddir gennych yn gyffredin** - Os byddwch fel rheol yn defnyddio enw sy'n wahanol i unrhyw ragenw neu gyfenwsydd gennych a'ch bod am i'r enw hwn ymddangos ar y papur pleidleisio, bydd angen ichi ddweud hyn ar y ffurflen enwebu. Mae rhagor o fanylion am hyn ym mharagraff **1.39**.
- **Disgrifiad** - Os ydych chi am i'r gair 'annibynnol' a/neu 'independent' ymddangos ar y papur pleidleisio o dan eich enw chi, bydd angen ichi ddweud hyn ar y ffurflen enwebu.

Neu, cewch roi disgrifiad nad yw'n fwy na chwe gair yn yn Saesneg ac/neu yn Gymraeg i ymddangos ar y papur pleidleisio. Gall fod yn ddisgrifiad o unrhyw fath ar yr amod ei fod yn ddigon i ddangos pwy ydych chi ac nad yw'n debygol o'ch cysylltu â phlaid wleidyddol sydd wedi'i chofrestru gyda'r Comisiwn Etholiadol. Dyma ambell enghraifft; 'ffermwr', 'pobydd yn y Stryd Fawr', 'aelod o dîm gweithredu'r pentref' ac ati. Sylwch fod y terfyn chwe gair yn cael ei bennu yn ôl y gyfraith ac y bydd yn rhaid i'r Swyddog Canlyniadau wrthod eich enwebiad os defnyddiwch chi fwy o eiriau na hynny. Os oes gennych unrhyw amheuaeth ynglŷn ag a yw eich disgrifiad yn hwy na chwe gair, dylech gysylltu â'r Swyddog Canlyniadau i ofyn am gyngor.

Cofiwch mai dewisol yw'r disgrifiad ac y cewch chi ddewis peidio â chael disgrifiad o gwbl drwy adael y rhan hon o'r ffurflen yn wag.

Eich cydsyniad i'r enwebu

1.9 Rhaid ichi hefyd gydsynio'n ffurfiol i'ch enwebiad drwy nodi hynny'n ysgrifenedig. Mae cynnwys y ffurflen cydsynio i'r enwebu yn cael ei osod gan y gyfraith a rhaid dychwelyd y ffurflen gyfan er mwyn i'ch enwebiad fod yn ddilys. Ar y **ffurflen**, gofynnir ichi ddatgan eich bod yn gymwys ac nad ydych

Mae manylion am y disgrifiadau y caiff ymgeiswyr sy'n sefyll dros blaid gofrestredig eu defnyddio i'w gweld yn [Rhan 2b: Sefyll fel ymgeisydd dros blaid](#).

I gael gwybod sut mae cofrestru plaid wleidyddol, ewch i'n gwefan yn www.electoralcommission.org.uk/cymru/guidance/resources-for-those-we-regulate/register-a-new-party

6

wedi'ch gwahardd rhag sefyll. Rhaid ichi hefyd roi'ch dyddiad geni.

1.10 Rhaid ichi fodloni o leiaf un o'r cymwysterau ar gyfer sefyll etholiad, fel yr esbonnir yn [Rhan 1: A ellwch chi sefyll am etholiad?](#) Ar y ffurflen cydsynio i'r enwebu, dylech nodi pob cymhwyster sy'n berthnasol.

1.11 Ni chewch lofnodi'r ffurflen gydsynio fwy na mis calendr cyn y dyddiad cau ar gyfer cyflwyno'ch papurau enwebu. Rhaid ichi gael tyst i'ch llofnod, a rhaid i'r tyst lofnodi'r ffurflen a rhoi ei enw llawn a'i gyfeiriad. Caiff unrhyw un fod yn dyst i'r cydsynio i'r enwebu.

Cyflwyno'ch papurau enwebu

1.12 Rhaid cyflwyno pob papur enwebu, gan gynnwys y ffurflen cydsynio i'r enwebu, i'r man a bennir ar yr hysbysiad etholiad erbyn 4pm ar y 19^{eg} diwrnod gwaith cyn y bleidlais. Eich cyfrifoldeb chi yw sicrhau fod eich papurau enwebu wedi eu cyflenwi yn y dull cywir ac erbyn y dyddiad cau gofynnol. Rydym yn argymhell eich bod chi, eich asiant, neu rywun yr ydych yn ymddiried ynddo'n eu trosglwyddo'n bersonol, er mwyn ichi fod yn siŵr eu bod wedi cyrraedd y Swyddog Canlyniadau mewn pryd.

1.13 Rhaid i'r ffurflen enwebu a chydsyniad enwebu gael eu cyflenwi â llaw ac ni chewch eu cyflwyno drwy'r post, ffacs, e-bost neu ddull electronig arall.

1.14 Mae'n rhaid cyflwyno **fersiwn gwreiddiol** pob papur. Byddai ffurflen cydsyniad i enwebu sydd wedi'i anfon fel atodiad i e-bost er mwyn iddo gael ei argraffu, er enghraifft, yn ei wneud yn 'ddogfen gopi' ac nid y ddogfen wreiddiol.

1.15 Dylech gyflwyno'ch papurau enwebu cyn gynted ag sy'n bosibl er mwyn rhoi cyfle i'r Swyddog Canlyniadau eu gwirio'n anffurfiol ac er mwyn rhoi digon o amser ichi gyflwyno papurau enwebu newydd os digwydd bod gwallau yn eich set gyntaf.

1.16 Cyhoeddir yr hysbysiad etholiad 25 diwrnod gwaith cyn yr etholiad fan hwyr a bydd hwnnw'n nodi'r dyddiad cynharaf y cewch chi gyflwyno'ch papurau enwebu. Gan amlaf, cyhoeddir yr hysbysiad etholiad ar wefan yr awdurdod lleol lle mae'r plwyf/y gymuned.

1.17 Fel rheol, dim ond yn ystod oriau swyddfa arferol y caiff rhywun gyflwyno papurau enwebu. Bydd y Swyddog Canlyniadau yn cadarnhau'r union fanylion ar yr hysbysiad etholiad gan ddweud pa bryd ac ymhle y cewch eu cyflwyno.

1.18 Dylech gysylltu â'r Swyddog Canlyniadau cyn gynted ag y bo modd i gael gwybod pa drefniadau sydd ar waith ar gyfer cyflwyno papurau enwebu. Byddwch yn gallu cysylltu â'r Swyddog Canlyniadau drwy eich swyddfa etholiadau lleol. Mae'r manylion cysylltu ar ein gwefan, Fy mhleidlais i www.fymhleidlaisi.co.uk.

1.19 Ar ôl ichi gyflwyno'ch papurau enwebu, bydd y Swyddog Canlyniadau yn anfon hysbysiad atoch i roi gwybod ichi a yw eich enwebiad yn ddilys ai peidio.

1.20 Ar ôl ichi gyflwyno'ch papurau enwebu, os newidiwch chi'ch meddwl ac na fyddwch chi sefyll am etholiad rhagor, cewch dynnu'ch enw yn ôl, ar yr amod eich bod yn gwneud hynny erbyn 4pm ar y 19^{eg} diwrnod gwaith cyn y bleidlais. I gael gwybod rhagor am dynnu'ch enw yn ôl, gweler isod.

Tynnu'ch enw yn ôl fel ymgeisydd

1.21 Cewch dynnu'ch enw yn ôl fel ymgeisydd drwy lofnodi a chyflwyno hysbysiad tynnu enwau yn ôl, a rhaid i un person arall dystio i hynny. Nid oes unrhyw gyfyngiadau ynghylch pwy all gyflwyno'r hysbysiad, ond rhaid iddo gael ei ddanfon â llaw. Rhaid i'ch tyst lofnodi'r hysbysiad hefyd. Mae'n bosibl cael ([hysbysiad tynnu enwau yn ôl](#)) gan y Swyddog Canlyniadau lleol neu fe allwch ei gael oddi ar ein gwefan.

1.22 Os ydych tu allan i'r DU am am dynnu eich enw yn ôl, gall eich cynigwr lofnodio'r hysbysiad tynnu yn ôl ar eich rhan ac

8

mae'n rhaid cael datganiad ysgrifenedig wedi ei lofnodi gan eich cynigydd yn cadarnhau eich absenoldeb i gydfynd â'r hysbysiad tynnu yn ôl. Os ydych tu allan i'r DU ac yn sefyll wedi'ch enwebu gan fwy nag un ffurflen enwebu, dylech siarad â'r Swyddog Enwebu os ydych am dynnu yn ôl gan bod rheolau arbennig yn berthnasol yn yr achos yma.

1.23 Rhaid cyflwyno'r hysbysiad tynnu enwau yn ôl erbyn y dyddiad cau ar gyfer gwneud hynny (h.y. erbyn 4pm ar y 19^{eg} diwrnod gwaith cyn y bleidlais). Ar ôl y dyddiad cau hwnnw, nid oes modd tynnu enwau yn ôl o'r etholiad, a bydd eich enw'n ymddangos ar y papur pleidleisio. Os na fydd neb yn sefyll yn eich erbyn, datgenir ichi gael eich ethol.

Beth sy'n digwydd ar ôl i'r enwebiadau gau?

1.24 Bydd y Swyddog Canlyniadau yn cyhoeddi datganiad yn rhestru'r sawl a enwebwyd ar gyfer pob plwyf/ cymuned neu ar gyfer wardiau'r plwyf/ y gymuned os rhannwyd y plwyf/y gymuned yn wardiau erbyn 4pm ar y 18^{eg} diwrnod gwaith cyn y bleidlais. Bydd y datganiad yn cynnwys:

- enwau llawn pob ymgeisydd a enwebwyd yn ddilys neu'r enwau a ddefnyddir yn gyffredin ganddynt, fel sy'n berthnasol.
- enwau ymgeiswyr nad ydynt yn ymgeiswyr enwebedig rhagor os bydd rhai felly (h.y. ymgeiswyr annilys ac ymgeiswyr sydd wedi tynnu eu henwau yn ôl), gan ddweud pam nad ydynt yn sefyll rhagor.
- cyfeiriad pob ymgeisydd
- disgrifiad o bob ymgeisydd (os oes un)

Cael eich enwebu'n ddilys mewn mwy nag un ward

1.25 Os rhannwyd y plwyf/y gymuned yn wardiau ac os ydych chi wedi cael eich enwebu'n ddilys mewn mwy nag un ward yn

y plwyf/yn y gymuned, rhaid ichi dynnu'ch enw yn ôl o bob ward ac eithrio un cyn y dyddiad cau ar gyfer gwneud hynny (h.y. erbyn 4pm ar y 19^{eg} diwrnod gwaith cyn y bleidlais. Os na fyddwch chi'n dynnu'ch enw yn ôl o bob ward ac eithrio un, tybir eich bod wedi dynnu'ch enw yn ôl o bob un o'r wardiau hynny.

Archwilio papurau enwebu ymgeiswyr eraill

1.26 Ar ôl i'r enwebiadau gau a than y diwrnod cyn yr etholiad, caiff rhywun archwilio papurau enwebu sydd wedi'u cyflwyno a hynny yn ystod oriau swyddfa arferol. Caiff unrhyw un wneud copi ohonynt.

Ai etholiad a ymleddir ynteu etholiad diwrthwynebiad?

1.27 Ar ôl i'r enwebiadau gau, bydd y Swyddog Canlyniadau yn penderfynu a oes angen cynnal pleidlais yn yr ardal lle y trefnwyd etholiad. Os na rannwyd y plwyf/y gymuned yn wardiau, yr ardal etholiadol fydd y plwyf/y gymuned i gyd. Os rhannwyd y plwyf/y gymuned yn wardiau, yr ardal etholiadol fydd ward y plwyf/y gymuned. Ar ôl y dyddiad cau ar gyfer tynnu enwau yn ôl, os bydd mwy o ymgeiswyr nag sydd o seddi, cynhelir etholiad.

1.28 Serch hynny, ar ôl y dyddiad cau ar gyfer tynnu enwau yn ôl, os bydd nifer yr ymgeiswyr a enwebwyd yn ddilys yn yr ardal etholiadol yn llai na nifer y seddi sydd i'w llenwi, neu os bydd nifer yr ymgeiswyr a nifer y seddi'n gyfartal, datgenir bod yr ymgeiswyr hynny wedi'u hethol.

1.29 O dan yr amodau hyn, bydd y Swyddog Canlyniadau yn datgan bod yr ymgeiswyr hynny wedi'u hethol i'r cyngor plwyf/cymuned cyn gynted ag y bo modd ac yn hysbysu'r cyhoedd ynglŷn ag enwau'r rheini y datganwyd iddynt gael eu hethol.

Os caiff ymgeiswyr eu hethol mewn etholiad diwrthwynebiad, mae'n dal yn rhaid iddynt gyflwyno datganiad ynglŷn â'u gwariant yn yr etholiad.

Mae rhagor o fanylion am hyn yn [Rhan 3](#) [Gwariant a rhoddion](#).

Mae mwy o wybodaeth am gymryd swydd etholedig yn [Rhan 6: Ar ôl datgan y canlyniad](#)

10

Penodi eich asiantiaid pleidleisiau post, asiantiaid gorsafoedd pleidleisio ac asiantiaid y cyfrif

1.30 Cewch benodi asiantiaid hefyd i arsylwi ar y prosesau etholiadol a ganlyn, a bydd gennych chithau hefyd yr hawl i arsylwi ar y rhain.

- agor pleidleisiau post
- y pleidleisio
- y cyfrif

1.31 Gellir penodi unrhyw un, ac eithrio'r canlynol, yn asiant pleidleisiau post, yn asiant gorsafoedd pleidleisio neu'n asiant y cyfrif.

- y Swyddog Canlyniadau neu unrhyw aelod o'i staff
- partner neu glerc i'r Swyddog Canlyniadau neu aelod o'i staff.
- unrhyw un nad oes ganddo'r hawl i bleidleisio yn yr etholiad oherwydd adroddiad llys etholiad neu oherwydd euogfarn am arfer llwgr neu anghyfreithlon o dan Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983.

1.32 Ni chewch benodi mwy na phedwar asiant i fynd i unrhyw un orsaf bleidleisio benodol, neu ba nifer bynnag sy'n fwy na hynny ag y bydd y Swyddog Canlyniadau yn penderfynu ei ganiatáu. Os penodir mwy na'r nifer hwnnw, bydd y Swyddog Canlyniadau yn bwrw coelbren i benderfynu pwy gaiff fynd yno. Dim ond un asiant pleidleisio ar gyfer pob ymgeisydd all fod yn bresennol mewn gorsaf bleidleisio ar unrhyw adeg, ond gall asiant pleidleisio gael eu penodi i fynd i nifer o orsafoedd pleidleisio. Ni fydd hyn yn effeithio ar eich hawliau chi i fod yn bresennol.

1.33 Bydd y Swyddog Canlyniadau yn dweud wrthyf faint ar y mwyaf o asiantiaid pleidleisiau post ac asiantiaid y cyfrif y cewch chi eu penodi. Caniateir i bob ymgeisydd benodi'r un nifer yn union. Yn y cyfrif, heblaw bod amgylchiadau arbennig, ni fydd y nifer o asiantiaid cyfrif a ganiateir ar gyfer pob ymgeisydd yn llai na'r rhif a geir drwy rannu'r nifer o gynorthwywyr y cyfrif (h.y. y staff a gyflogir i gyfrif) gan y nifer o ymgeiswyr.

1.34 Rhaid gwneud cais ysgrifenedig i'r Swyddog Canlyniadau am gael penodi'r asiantiaid hyn. Rhaid i'r cais gynnwys enwau a chyfeiriadau'r sawl a benodir. Bydd y Swyddog Canlyniadau yn rhoi ffurflenni ichi eu defnyddio ar gyfer hyn neu mae ffurflenni penodi asiantiaid ar gyfer [pleidleisiau post](#), [gorsafodd pleidleisio](#) ac ar gyfer [y cyfrif](#) i'w gweld ar wefan y Comisiwn.

1.35 Bydd y dyddiad cau ar gyfer penodi'r asiantiaid hyn yn dibynnu ar ba broses y bwriedir iddynt ymwneud â hi. Rhaid penodi asiantiaid gorsafodd pleidleisio ac asiantiaid y cyfrif erbyn y pumed diwrnod gwaith cyn yr etholiad fan hwyraf. Serch hynny, nid oes ond yn rhaid ichi gyflwyno ffurflenni penodi asiantiaid pleidleisiau post i'r Swyddog Canlyniadau erbyn yr adeg a bennwyd ar gyfer agor y pleidleisiau post hynny. Bydd y Swyddog Canlyniadau yn rhoi o leiaf 48 awr o rybudd ichi cyn dechrau agor pob sesiwn pleidleisiau post.

1.36 Os bydd asiant yn marw neu os na all weithredu, cewch benodi asiant arall yn ei le drwy gyflwyno'r ffurflen benodi berthnasol i'r Swyddog Canlyniadau. O dan amgylchiadau fel hyn, rhaid penodi rhywun newydd yn ddi-oed.

1.37 Mae rhagor o wybodaeth am yr hyn y caiff asiantiaid ei wneud a'r hyn na chânt ei wneud ac am yr hyn y gallant ddisgwyl ei weld mewn sesiwn agor pleidleisiau post, yn y gorsafodd pleidleisio ac yn y cyfrif, i'w gweld yn [Rhan 5: Eich hawl i fod yn bresennol mewn ddigwyddiadau etholiadol allweddol](#).

Marwolaeth ymgeisydd

1.38 Os bydd ymgeisydd yn marw yn ystod cyfnod yr etholiad, gweler paragraff **1.56** am ragor o wybodaeth ynglŷn â sut y bydd hyn yn effeithio ar yr etholiad.

Gwybodaeth atodol

Enw(au) a ddefnyddir yn gyffredin

1.39 Os byddwch chi gan amlaf yn defnyddio enw gwahanol i'ch enw go iawn, cewch ofyn am gael defnyddio'r enw(au) a ddefnyddir gennych yn gyffredin yn lle eich enw go iawn. Er enghraifft, efallai fod pobl yn eich adnabod fel 'Andy', yn hytrach na'ch enw cyntaf llawn sef 'Andrew'. Yn yr achos hwnnw, gallwch ysgrifennu 'Andy' yn y blwch enw cyntaf a ddefnyddir yn gyffredin ar y papur enwebu, os byddai'n well gyda chi i'r enw yna ymddangos ar y papur pleidleisio.

1.40 Fodd bynnag ni allwch ddefnyddio'ch enw cyntaf fel enw a ddefnyddir yn gyffredin fel mai dim ond eich enw cyntaf a'ch cyfenw sy'n ymddangos ar y papur pleidleisio, ac felly'n eithrio eich enw canol. Mae'r ddeddfwriaeth yn glir mai enw a ddefnyddir yn gyffredin yw un sy'n wahanol o unrhyw enw ragenw neu gyfenw arall sydd gan yr ymgeisydd. Mae hyn yn golygu na ellir defnyddio rhagenw yn ei ffurf wreiddiol fel enw a ddefnyddir yn gyffredin. Os ydych am ddefnyddio rhagenw a/neu gyfenw a ddefnyddir yn gyffredin, yna mae'n rhaid i'r rhain fod yn wahanol i'ch enw llawn fel y mae'n ymddangos ar y ffurflen enwebu. Er enghraifft yn achos Andrew John Smith, ni allai ddefnyddio Andrew Smith na John Smith fel ei enw a ddefnyddir yn gyffredin, er byddai'n gallu defnyddio Andy Smith (os caiff ei adnabod fel Andy yn gyffredin).

1.41 Gallwch wneud cais i ddefnyddio rhagenw a ddefnyddir yn gyffredin, cyfenw a ddefnyddir yn gyffredin, neu'r ddau.

14

1.42 Fe gewch hefyd ddefnyddio llythrennau cyntaf fel rhan o'r enw a ddefnyddir yn gyffredin gennych os mai wrth yr enw hwnnw y bydd pobl yn eich adnabod fel rheol.

1.43 Yna, byddai'r enw(au) a ddefnyddir yn gyffredin gennych yn ymddangos ar y canlynol:

- y datganiad ynglŷn â'r sawl a enwebwyd a'r hysbysiad etholiad;
- y papurau pleidleisio

1.44 Mae'n rhaid i'r Swyddog Canlyniadau gario'r enw a ddefnyddir yn gyffredinol a ddarperir ar y ffurflen enwebu i'r datganiad o bobl a enwebwyd heblaw bod y Swyddog Canlyniadau yn credu bod yr enw a ddefnyddir yn gyffredin yn debygol o gamarwain neu o ddrysu'r etholwyr, neu sy'n aflednais neu'n sarhaus. Os nad yw'r enw(au) yn rhai a ganiateir, bydd y Swyddog Canlyniadau yn ysgrifennu atoch gan ddweud pam y cafodd yr enw(au) ei/eu gwrthod. O dan yr amgylchiadau hynny, defnyddir eich enw go iawn yn eu lle.

1.45 Os gadewir y blwch ar gyfer enw cyntaf neu gyfenw a ddefnyddir yn gyffredin yn wag ar y papur enwebu, yna, eich enw cyntaf neu'ch cyfenw go iawn a ddefnyddir, a dibynnu ar ba un o'r blychau a adawyd yn wag.

1.46 Mae'n drosedd rhoi datganiad anwir ar eich ffurflen enwebu. Felly, os dewiswch roi enw a ddefnyddir gennych yn gyffredin, rhaid ichi sicrhau bod yr enw cyntaf neu'r cyfenw hwnnw yn un sy'n cael ei ddefnyddio gennych fel rheol.

Llofnodion y cynigydd a'r eilydd

1.47 Bydd angen i 2 etholwr sydd ar y gofrestr etholiadol llywodraeth leol yn y plwyf/y gymuned, neu yn ward y plwyf/y gymuned os rhannwyd y plwyf/y gymuned yn wardiau, lofnodi pob ffurflen enwebu. Rhaid i'r etholwyr fod o oed pleidleisio ac ar y gofrestr sydd mewn grym ar y diwrnod olaf ar gyfer cyhoeddi hysbysiad o etholiad.

I gael gwybod sut mae cael gafael ar y gofrestr etholiadol, gweler:

[Rhan 4: Yr Ymgyrch](#)

1.48 Bydd y ddau etholwr yn llofnodi ac yn printio'u henwau yn gynigydd ac yn eilydd.

1.49 Rhaid rhoi rhif etholwr y cynigydd a'r eilydd fel y mae'n ymddangos ar y gofrestr etholiadol, gan gynnwys rhifau neu llythrennau unigryw'r rhanbarth pleidleisio, ar y ffurflen enwebu.

1.50 Fel rheol, bydd rhifau/llythrennau unigryw'r rhanbarth pleidleisio i'w gweld ar du blaen y gofrestr. Mae'n rhaid i chi sicrhau eich bod yn cadw'r gofrestr etholiadol yn ddiogel ac, unwaith y byddwch wedi gorffen gyda hi, dylech sicrhau ei bod yn cael ei dinistrio'n ddiogel.

1.51 Bydd gennych yr hawl i gael copi am ddim o gofrestr etholiadol ardal y plwyf/y gymuned neu ward y plwyf/y gymuned rydych yn sefyll etholiad ynddynt, fel sy'n briodol. Dylech ei defnyddio i sicrhau bod eich ffurflen enwebu'n gywir o ran y llofnodwyr.

1.52 Ni chaiff yr un etholwr lofnodi mwy o ffurflenni enwebu nag sydd o leoedd gweigion. Er enghraifft, os bydd dau le gwag mewn ward plwyf/cymuned, caiff etholwr lofnodi ffurflenni enwebu hyd at ddau ymgeisydd yn y ward honno. Os bydd tri ymgeisydd yn cyflwyno ffurflenni enwebu sydd wedi'u llofnodi gan yr un person, derbynnir y ddwy a gyflwynwyd gyntaf, ond bydd y drydedd yn annilys. Felly, cyn gofyn i lofnodwyr lofnodi eich ffurflen, dylech bob tro holi a ydynt eisoes wedi llofnodi ffurflen rhywun arall.

1.53 Os bydd ffurflen enwebu'n cynnwys llofnod mwy na 2 lofnodwr, dim ond y ddau gyntaf a dderbynnir. Os bydd un o'r ddau lofnod yn annilys, rhaid i'r Swyddog Canlyniadau farnu bod y ffurflen enwebu'n annilys er bod y ffurflen yn cynnwys mwy na dau.

1.54 Ni ddylid newid ffurflenni enwebu ar ôl eu llofnodi. Dylech lenwi'ch holl fanylion cyn ichi wahodd neb i lofnodi'ch enwebiad. Ar ôl i'r Swyddog Canlyniadau dderbyn ffurflen enwebu'n ffurfiol, nid oes modd tynnu llofnod yn ôl.

1.55 Wrth gasglu gwybodaeth am lofnodwyr, dylech nodi at ba bwrpas y caiff y wybodaeth ei defnyddio, sut y caiff data personol eu prosesu a'u cadw'n ddiogel. Y sail gyfreithiol ar gyfer casglu'r wybodaeth yn y dull hwn yw ei bod yn

Efallai y bydd rhai etholwyr ar y gofrestr wedi cofrestru yn ddiennw oherwydd bod bygythiad i'w diogelwch.

Ni chaiff etholwyr sydd wedi cofrestru yn ddiennw lofnodi ffurflenni enwebu.

Dangosir etholwyr diennw ar y gofrestr drwy nodi eu rhif pleidleisio yn unig a'r llythyren 'N' (yn hytrach na'u henw a'u cyfeiriad).

Mae deddfwriaeth diogelu data yn berthnasol i'r gwaith o brosesu'r holl ddata personol.

Cysylltwch â [Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth](#) i gael rhagor o wybodaeth am sut mae'r Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data yn effeithio arnoch chi.

16

angenrheidiol ar gyfer cyflawni tasg a gyflawnir er budd y cyhoedd ac er mwyn ymarfer awdurdod swyddogol fel y nodir yn Neddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 a rheoliadau cysylltiedig. Dylech hefyd egluro y caiff y wybodaeth ei rhannu â'r Swyddog Canlyniadau. I gael rhagor o wybodaeth am ddiogelu a phrosesu data, dylech gyfeirio at hysbysiad preifatrwydd y Swyddog Canlyniadau ar ei wefan.

Marwolaeth ymgeisydd

1.56 Os hysbysir y Swyddog Canlyniadau am farwolaeth ymgeisydd yn ystod ymgyrch yr etholiad neu hyd yn oed ar ddiwrnod yr etholiad ei hun (ond cyn cyhoeddi'r canlyniad), caiff yr etholiad ei chanslo.

1.57 O dan amgylchiadau fel hyn, bydd y Swyddog Canlyniadau yn gorchymyn cynnal etholiad newydd i llenwi'r lle gwag. Cynhelir yr etholiad newydd o fewn 35 diwrnod gwaith i'r diwrnod a bennwyd ar gyfer yr etholiad cyntaf. Os bydd ymgeiswyr eisoes wedi'u henwebu'n ddilys, ni fydd yn rhaid enwebu'r rheini eto.

1.58 Os bydd un o'ch cydymgeiswyr yn marw yn ystod yr ymgyrch, fe gewch ragor o ganllawiau gan y Swyddog Canlyniadau.

1.59 Os bydd ymgeisydd sydd eisoes wedi'i ethol yn marw ar ôl cyhoeddi'r canlyniad, bydd angen cynnal isetholiad er mwyn llenwi'r lle gwag.